

מבט על, גיליון 1101, 23 באוקטובר 2018

לא על התקשורת לבדה:

כיוונים להמשך המאבק הישראלי בהסבת רקטות בלבנון לטילים מדויקים

אופק רימר

חשיפת החומר המודיעיני אודות האתרים להסבת טילים בלבנון מעוררת את השאלה השאלה מהי המטרה הסופית במאבק מול ייצור הטילים בלבנון (מניעה מול עיכוב), והאם המדיניות התקשורתית, לרבות חשיפת המודיעין, מסייעת להשגתה? בין אם ישראל תתקוף את האתרים הקיימים בלבנון, שבהם מוסבות רקטות לטילים מונחים מדויקים, ובין אם תצליח להפעיל לחץ עקיף שיגרום לאיראן וחזבאללה להשהות את הפרויקט, לא מן הנמנע ששאיפת איראן לחמש את חזבאללה בנשק מתקדם תישאר בעינה. אין בדפוס הפעולה הישראלית בשלב זה כדי להשיג את המטרה המרכזית ולכפות על הקהילה הבינלאומית ועל לבנון, לא כל שכן על איראן וחזבאללה, לפעול לעצירת הפרויקט. אם אכן מדובר באיום אסטרטגי ממשי על מדינת ישראל המצוי בשלבי פיתוח מתקדמים, ובהתחשב בקושי ההולך וגובר לפעול קינטית בסוריה, ישראל תידרש ליטול סיכונים גבוהים יותר כדי לייצר איום אמין ולאותת על נחישותה להסיר את הסכנה.

בנאומו בעצרת הכללית של האו"ם, [התריע](#) ראש הממשלה נתניהו, כי "איראן מדריכה את חזבאללה בבניית אתרים סודיים להסבת רקטות לא-מדויקות לטילים מונחים מדויקים". את דבריו גיבה בהצגת מפה המציינת שלושה אתרים בדרום ביירות, הסמוכים לנמל התעופה הבינלאומי, אשר לטענת המודיעין הישראלי קשורים לפרויקט זה. החשיפה לוותה בסרטון [שהפץ](#) דובר צה"ל בתקשורת וברשתות החברתיות, ובו מידע נוסף על הפרויקט, [ובשליחת](#) מסרונים לתושבי ביירות. הנאום, ובכלל זאת חשיפת המידע הרגיש הן של אתרי הסבת הטילים בלבנון והן של מחסן החומרים הגרעיניים באיראן, התקבלו ברגשות מעורבים. מחד גיסא, היו ששיבחו את המהלך המדיני שנועד להגביר את הלחץ על איראן וחזבאללה, ומאידך גיסא, היו שמתחו ביקורת על חשיפת החומר המודיעיני שהושג בעמל רב. לאור זאת, נשאלת השאלה מהי המטרה הסופית במאבק מול ייצור הטילים בלבנון (מניעה מול עיכוב), והאם המדיניות התקשורתית, לרבות חשיפת המודיעין, מסייעת להשגתה?

המידע על אודות פרויקט הסבת הטילים המדויקים בשטח לבנון [נחשף](#) בראשונה בעיתון כויתני במארס 2017, ובעיתונות הישראלית [נרמז](#) כבר אז כי ישראל עומדת מאחורי הפרסום. כעבור שלושה חודשים [אישר](#) את המידע ראש אמ"ן דאז, אלוף הרצי הלוי, בהרצאה פומבית. בעקבות זאת, ראש הממשלה ובכירי מערכת הביטחון [הצהירו](#) שישראל "רואה בחומרה" את הקמת המפעלים לייצור נשק מתקדם בלבנון, אך נמנעו מלאיים בנקיטת פעולה צבאית ישירה לפגיעה בפרויקט בלבנון.

הרושם הוא כי הסיבה לכך שההנהגה הישראלית סירבה להתחייב לפעולה צבאית ישירה להסרת האיום היא הצלחתו של חזבאללה לבסס משוואת הרתעה מול ישראל, שלפיה תקיפות בלבנון הן

מבחינתו "קו אדום". יוזכר כי במסגרת המערכה שמנהלת ישראל ברציפות מאז ראשית 2013 נגד התחמשות חזבאללה בנשק מתקדם, תקפו כוחות צה"ל בפברואר 2014 משלוח נשק מצדו המערבי של גבול סוריה-לבנון. בפיגוע שביצע נגד כוחות צה"ל בהר-דב בתגובה לתקיפה, חזבאללה פעל לראשונה מאז תחילת המערכה לאכוף את "הקו האדום" שהציב. מאז, צה"ל נמנע מלתקוף בשטח לבנון. לפיכך, בהקימם את מפעלי הייצור בלבנון, איראן וחזבאללה מניחות כי ישראל לא תתקוף אותם מחשש לתגובה מצד חזבאללה ואפשרות להסלמה בלבנון.

בנסיבות אלו, ישראל המשיכה לפעול נגד הפרויקט באמצעות תקיפות חיל האוויר בשטח סוריה--דרכה מועברים טילים מתקדמים וציוד ההסבה ללבנון; וככל הנראה גם במבצעים חשאיים בלבנון עצמה. ביולי 2017, [טען](#) הרמטכ"ל איזנקוט כי בצה"ל "פועלים מול זה [פרויקט הסבת הטילים בלבנון] בכלים שקטים כדי לא להביא להידרדרות". כעבור כחודשיים [הצהיר](#) שצה"ל פעל למנוע את ההגעה של חזבאללה ליכולת לשגר טילים מדויקים לשטח ישראל, ועשה זאת בהצלחה. אולם, המאמצים הישראליים, כך נראה, לא הצליחו לעכב את הפרויקט לזמן רב, ולכן חזרה ישראל בשנת 2018 להשתמש בתקשורת לחשיפת מידע נוסף על הפרויקט ולהעברת איומים, שיעדם הוא בעיקר הצד הלבנוני, כמו [במאמר](#) שפרסם דובר צה"ל בתחילת השנה.

השימוש החוזר בתקשורת מעיד על כך שישראל לא השיגה ככל הנראה את יעדיה בלבנון באמצעים אחרים. יתרה מזאת, בהיעדר איום אמין בנקיטת פעולות צבאיות, מהשימוש בתקשורת משתמע שישראל מורתעת מפעולה בלבנון ובכך היא בפועל מאותתת לאיראן ולחזבאללה שהם חופשיים להמשיך במימוש תכניותיהם ללא חשש. נראה, אם כן, שהמדיניות הישראלית של שימוש בתקשורת כדי לחשוף את פעולות חזבאללה אינה מכוונת לאחראים הישירים, כי אם מיועדת בעיקרה להפעלת לחץ על הקהילה הבינלאומית ועל השלטונות והציבור בלבנון. לחץ זה מיועד להגביר את חששם מפני מלחמה בין ישראל לחזבאללה, אשר "תמיט חורבן" על המדינה הלבנונית, תשתיותיה וצבאה, ותחרף את אי-היציבות באזור, באופן שיגרום להם להתערב ולהביא לעצירת הפרויקט.

אף על פי כן, נראה שגם המאמצים הללו מעלים חרס. בפועל, גם לאחר נאום ראש הממשלה באו"ם, הקהילה הבינלאומית נותרת אדישה לסוגיה וממאנת לעשות שימוש במנופי הלחץ שלה על לבנון. הממשל האמריקאי טרוד בענייני פנים ובבעיות בוערות אחרות במדיניות החוץ (הגרעין הקוריאני והאיראני, יחסי ארצות הברית-נאט"ו והסחר עם סין) ומותיר את המרחב הסורי לטיפול רוסיה, שעושה מאמצים להרחיב את השפעתה גם בלבנון. כפי שמעידים בין היתר התהליכים הדיפלומטיים בהובלה רוסית להסדרה בסוריה ולהשבת הפליטים, ההסכמים הכלכליים והביטחוניים הנרקמים בין רוסיה ללבנון [והסגת](#) סוללות הפטריוט האמריקאיות מירדן. גם הסנקציות המוטלות על חזבאללה, לרבות אלה [שאושרו](#) באחרונה בבית המחוקקים האמריקאי, [אינן מצליחות ללחוץ על הארגון בסוגיה זו](#). אירופה, מצדה, רואה בחזבאללה גורם התורם לשמירת היציבות הפנימית בלבנון וממשיכה להעניק סיוע [כספי וצבאי](#) למדינה ללא תנאי. הממשל הלבנוני, המשותק ממילא בהיעדר ממשלה בחלוף למעלה מחמישה חודשים מהבחירות, מובל על ידי בעלי הברית של חזבאללה, אשר מסייעים לחפות עליו, כפי שבא לידי ביטוי [בסיוור](#) המבויס לשגרירים זרים שערך שר החוץ וחברו של חזבאללה למחנה "ה-8 במארכ". גם הציבור הלבנוני, ובפרט תושבי דרום בירות, החיים בסמיכות לאתרי הייצור, נמנעים מהשמעת ביקורת על הארגון.

הניסיונות החוזרים ונשנים לפגוע במאמצים האיראניים לחמש את חזבאללה בנשק מתקדם, אם בתקיפות קינטיות בסוריה ואם בפעילות דיפלומטית ומבצעית-חשאית בסוריה ובלבנון, מעידים על הקושי הכרוך בהרתעת יריבים מפני בניין כוח (בשונה מהפעלת הכוח). החשיפה החוזרת של מודיעין על אודות הפרויקט לייצור טילים מדויקים בלבנון וההצהרות הפומביות בנושא לא הביאו לעצירת הפרויקט ולהסרת האיום מעל ישראל. מנגד, החשיפה לא פוגעת ביכולת של ישראל לפעול צבאית בלבנון נגד האיום, שכן בירושלים סביר להניח שמלכתחילה לא התכוונו לפעול באופן הזה. כמו כן, החשיפה עשויה לתרום להגברת תחושת החדירות המודיעינית בקרב משמרות המהפכה וחזבאללה, ונקודתית אפשר שגם מעכבת את התהליך בשל הצורך להעתיק את האתרים למיקום חלופי. עם זאת, השימוש החוזר בתקשורת פוגע בדימוי ההרתעה הישראלי ומחזק את ההבנה שישיראל מורתעת ואינה מעוניינת לפעול צבאית בלבנון.

היות שכך, אין בדפוס הפעולה הישראלי בשלב זה כדי להשיג את המטרה המרכזית ולכפות על הקהילה הבינלאומית ועל לבנון, לא כל שכן על איראן וחזבאללה, לפעול לעצירת הפרויקט. אם אכן מדובר באיום אסטרטגי ממשי על מדינת ישראל המצוי בשלבי פיתוח מתקדמים, ובהתחשב בקושי ההולך וגובר לפעול קינטית בסוריה, ישראל תידרש ליטול סיכונים גבוהים יותר כדי לייצר איום אמין ולאותת על נחישותה להסיר את הסכנה. זאת למשל, בהצבת אולטימטום, הכולל איום מפורש בפעולה צבאית בלבנון; או בתקיפת-מנע של אתרי הייצור המוכרים בלבנון עם הסיכונים של הסלמה לעימות צבאי נרחב.

ואולם, החשיבות שאיראן וחזבאללה מקדישים לטילים המדויקים ליצירת מאזן הרתעה מול ישראל, המוסיפה לתחזק את עליונותה הצבאית; והסיכון הגבוה להידרדרות לאותה מלחמה שישיראל רוצה למנוע אגב הפגיעה בבניין הכוח של חזבאללה, מחייבים להמשיך לפתח מענים לטילים המדויקים. בין אם ישראל תתקוף את האתרים הקיימים ובין אם תצליח להפעיל לחץ עקיף שיגרום לאיראן וחזבאללה להשהות את הפרויקט, לא מן הנמנע שהשאיפה לחמש את חזבאללה בנשק מתקדם תישאר בעינה.